

LETTERKUNDE

Lode Zielens, *Op een namiddag in September*, Amsterdam, N.V. U.-M. „Elsevier”, 1940.

Wanneer men met recht te boek staat als schrijver van goede, maar niet volstrekt exceptioneele, psychologische romans, als een man die de instinctieve driften van volksmensen uitbeeldt, die het leven van een vergroefd en ongelukkig proletariaat en van kleine burgers beschrijft — en men blijkt dan plotseling tot het scheppen van een roman als *Op een namiddag in September* in staat, dan kan men met vreugde beseffen: ik heb vorderingen gemaakt. Dan heeft men getoond, ook andere milieu's te kennen en te begrijpen, voor den nood van den mensch in het algemeen toegankelijk te zijn, de meer fijn gelede gemoedstoestanden van meer beschaafde mensen te kunnen weergeven. Dan heeft men bovendien het bewijs geleverd, een nieuw instrument te kunnen hanteeren; want *Op een namiddag in September* is, moet de lezer weten, een roman-in-brieven, en werd geschreven door een auteur die tot dusverre dien vorm niet gebruikt had.

Aldus de Vlaamsche schrijver Lode Zielens. Toen hij omstreeks 38 jaar oud was, heeft hij dezen stap voortwaarts gedaan. En er is dubbele reden er hem geluk mee te wenschen, nu ook hij van het ongeluk dat de oorlog over de wereld heeft gebracht, zijn deel heeft gekregen.

Drie figuren leven in dit boekje, en leven ten volle. De boeiendste is een ongeveer veertigjarige vrouw — dan haar dochter — en eindelijk haar beider man en vader. Moeder en dochter zijn hartstochtelijke naturen. De man is als ingenieur volkomen geslaagd, als mensch echter onvoldoende uitgegroeid; hij is conventioneel van gevoel

gebleven, oordeelt en handelt volgens normen die te star zijn, en die hij te automatisch toepast. Als zijn negentienjarige dochter het huis heeft verlaten en zich aan haar geliefde heeft gegeven, veroordeelt hij dit gedrag, tracht haar na den dood van den geliefde te beletten haar eigen leven te leven, gelast haar zich bij hem thuis weer onder zijn hoede te stellen. Acht zijn vrouw zich door de alles overheerschende carrière-belangen van haar man, door zijn te zakelijke zorgzaamheid benadeeld in haar gevoelsleven, meent zij zich door hem vergeten en innerlijk verlaten, ontwaart zij met hem geen zielscontact meer — dan ziet hij deze bezwaren met schuldige vlotheid over het hoofd, omdat ze immers niet „redelijk” zijn. Hij weet altijd wat recht en wat goed is en hij is bijna altijd gerust. Hij is zeker van zichzelf en zeker van zijn „bezit”, dat uit zijn positie en zijn gezin bestaat. Twijfelt hij eens één enkelen keer, dan is het over de vraag of zijn vrouw hem tijdens zijn reis naar den Congo wel „trouw” zal blijven: een conventionele twijfel ook weer, aan lectuur en oppervlakkige gesprekken ontleend, op een schematische psychologie gebaseerd en van zulk een aard, dat zijn vrouw er door gekwetst moet worden.

Het ongeluk is dat hij niet altijd volkomen ongelijk heeft. Van haar kant is zijn vrouw juist iets onverstandiger dan zelfs door het diepste en krachtigste gevoelsleven wordt gewettigd. Deze sympathieke, maar door levensangst geremde dweepster praat niet met haar man, tracht niet zijn, toch onmiskienbaar aanwezige, gevoelsleven los en mobiel te maken; zij acht hem bijna aanstonds verloren, en trekt zich terug „in de stilte”... Zoo ook de dochter. Dit opgewonden standje — maar ook: dit gevoelige